

## Høringsuttalelse endringer i barneloven

FMSO tiltrer forslagene til endringer i barneloven mfl., og er av den oppfatning at høringsnotatet har en god drøfting av problemstillingene hvor både evidens- og erfaringsbasert kunnskap nyttes i begrunnelsene, noe vi er tilhenger av for å kunne få et mest mulig riktig bilde av det bestående.

FMSO har valgt å ha hovedfokus på punktet om en forelders rett til å nekte samvær for den andre, og rettens plikt til å treffe midlertidig avgjørelse ved en slik situasjon, og kommenterer bare kort de andre forslagene.

- ♦ **Å endre barneloven slik at en forelder kan nekte samvær ved frykt for overgrep, og retten skal treffe midlertidig avgjørelse på begjæring i saker der det er risiko for vold eller overgrep mot barnet**

Først vil vi påpeke at vi ikke kan se hvorfor en rett til å nekte samvær bare skal tillegges den av foreldrene som har daglig omsorg. Overgrep og vold kan også skje hos bostedsforelder, og så lenge samværsforelder også har foreldreansvar bør muligheten og plikten til å beskytte barn være lik for begge parter.

Vi ser med bekymring på at samfunnsdebatten om dette forslaget har blitt et spørsmål om det gis en forelder verktøy og makt i forhold til den andre, i stedet for at fokus holdes på barnets rett til beskyttelse, og rettens plikt til å treffe en midlertidig avgjørelse...selv om det går på bekostning av en eller begge foreldrenes rettigheter for et kortere eller lengre tidsrom. EMD sier at terskelen for å avskjære samvær skal være høy, men barnets interesser må gå foran foreldres rettigheter. Noen ganger er det behov for en avveining av interesser, hvor den ene siden av rettigheter og plikter går foran andre, og frykt for overgrep mot barn bør anerkjennes som en slik situasjon. Vi forstår forslaget slik at det presiseres at en forelder har både en plikt og en rett til å beskytte sitt barn mot vold og overgrep, og der det innebærer å nekte samvær så anses det legitimt, og skal ikke føre til tvangsmulkt eller bli et spørsmål om holdning til samarbeid. Dette mener vi er en svært viktig presisering.

### Foreldre nekter samvær

Vi ser ikke nekting av samvær som en rettighet foreldre får, men en konkretisering av den plikt foreldre har til å beskytte sitt barn også der det er en av foreldrene barnet trenger beskyttelse fra. Ut fra vårt skjønn og vår erfaring med disse sakene, er dette en prinsipielt viktig presisering av et allerede eksisterende lovverk. Å korrigere en praksis som ikke har vært i tråd med tidligere intensjoner med barnelovens regler, tror vi er helt nødvendig.

I dag «kriminaliseres» en forelder som prøver å beskytte sitt barn mot den andre, enten gjennom bøter, eller gjennom å bli betraktet som vanskelig å samarbeide med, eller lite villig til å sette barnets behov foran seg selv. Barnelovens krav om at foreldre skal beskytte sine barn, gjelder i praksis ikke i tilfeller der en har mistanker om vold og overgrep fra den andre forelder. I de situasjonene blir erfaringsvis foreldre fratatt mulighet til å kunne beskytte, og de får heller ikke nevneverdig hjelp fra barnevernet når de vurderer det til å handle om samvær etter barnelovens bestemmelse. Vi ønsker velkommen presiseringen av at tvangsfullbyrdelse i saker med mistanke om overgrep skal anses som en «umulighet»

En forelder kan slik vi forstår det, ikke i lang tid og alene, bestemme at det ikke skal være samvær, og vi tenker det er fornuftig at det kreves at saken bringes inn for de rette offentlige instanser uten opphold, men at en forelder i påvente av en slik avgjørelse kan stoppe samværet.

Nyere studie har sett på hvilken betydning den ikke-overgripende forelder har for barnets grad av avsløring og håndtering av egen situasjon. Det gjennomgående resultat var at der den ikke-overgripende forelder har vært i stand til å beskytte barnet fra samvær, fjerne overgriper og ikke barnet fra hjemmet, sette rammer og grenser etc. slik at det ikke blir opp til barnet og beskytte seg selv, så har det vært av vesentlig betydning, sammenlignet med forelder som ikke har maktet å gjøre slike grep. Det anbefales et større fokus på den betydning ikke-overgripende forelder har for barna i disse sakene. (kilde)

Det er av vesentlig betydning for utsatte barn at de erfarer at det er noen som kan beskytte dem og at det nytter å fortelle voksne hvilken virkelighet de lever i.

#### Beviskrav foreldre

Å nekte samvær der han eller hun «reelt frykter» kan være et vanskelig begrep å legge objektivt innhold i, da dette vil være subjektivt opplevd og individuelt tolket. Det viktigste slik vi ser det, er plikten til å foreta seg noe når en har konkrete mistanker til overgrep og vold, og at det ikke skal kunne brukes mot en om det skulle vise seg og ikke stemme.

#### Frykten for misbruk

Debatten sporer av når vi lar temaet bli hvem av de voksne, eller om de voksne, gis en rettighet eller et verktøy/våpen. Vi må diskutere dette spørsmålet i barnehøyde. Det handler om barnas rett til beskyttelse, rett til et liv uten overgrep og vold, og det synes å eksistere en overbevisning og overdreven frykt for at foreldre har en hang til å komme med falske beskyldninger om vold og overgrep. Det er ikke tvil om at falske beskyldninger kan forekomme, men vår erfaring med foreldre som bekymrer seg for overgrep mot barna sine tilsier det motsatte. Foreldre sliter med å ta mistankene inn over seg, mange syns det er vanskelig å mistenke en tidligere partner, og de kan bruke lang tid før de faktisk foretar seg noe.

Vi vet også en del om hvordan barn forholder seg til overgrep. Både forskning og erfaring er samstemte om at barn gjerne ikke sier noe om opplevde overgrep, eller underkommuniserer

sin virkelighet, og det er svært sjelden at barn lyver eller fantaserer om overgrep som ikke på noen måte har hold i virkeligheten. Tausheten er vår egentlige utfordring i forhold til overgrep, så vi undres over at det i samfunnsdebatten skapes et bilde av at falske beskyldninger fra voksne og løgnaktige fantasihistorier fra barn skulle være et omfattende problem.

#### Retten skal treffe midlertidig avgjørelse

Etter forslaget ordlyd skal retten treffe midlertidig avgjørelse på begjæring. Det viktigste slik vi ser det er at de arbeider raskt nok, så kanskje en tidsfrist for når en avgjørelse skal foreligge bør vurderes, for å unngå at en forelder ensidig står med ansvaret for eventuell samværsnekt, noe vi tror vil øke konfliktnivå og ødelegge samarbeidsklima unødig. Dette lovforslaget kan gå på bekostning av noens rettigheter i en kortere periode, men det er denne avveilingen av hvem det skal tas mest hensyn til som vi ønsker velkommen. I dag beholder foreldre sine rettigheter i tiden frem til vi finner ut om, og hva, som er skjedd med barn. Vi mener det er riktig at belastningen løftes over på den voksne, slik at barnet blir unntatt fra å stå i potensiell fare for fortsatte overgrep eller påvirkning. Det er behov for å sikre at barn som vi frykter lever i overgrepsrelasjoner blir beskyttet mens de berettigede instanser gjør sitt arbeid.

#### Beviskrav retten

Ut fra begrunnelsen til forslaget og de beviskrav som der legges til grunn, vil vi løfte opp spørsmålet om begrepsparet «reell risiko» kan virke mot sin hensikt, da det kan sies å ligge i øvre grense av sannsynlighet rent språkmessig. Behovet for å treffe midlertidige avgjørelser ligger på det tidligere stadium hvor man er bekymret for et barn utfra funn, observasjoner, uttalelser etc. Som det nevnes i høringsnotatet om den allerede eksisterende § 48 i barneloven, så må det foreligge forhold som underbygger påstanden, men det kan ikke kreves sannsynlighetsovervekt. Det må også kunne være tilstrekkelig med en mindre grad enn 50 % sannsynlighet for at beviskravet kan anses oppfylt, og i det bildet er vi usikre på om begrepsparet «reell risiko» vil begrense mer enn det åpner for endret praksis.

- ♦ **Å lovfeste en rett og plikt for dommere til å melde fra til barnevernet om bekymringsverdige forhold de får kjennskap til under behandling av en sak for domstolene, uten å være bundet av taushetsplikten.**

Vi mener det er viktig at også dommere har meldeplikt til barneverntjenesten. Vi registrerer at det påpekes at det i de fleste saker vil være politi, barnevern, og/ eller andre instanser involvert i sakene som allerede har et eget ansvar for å bringe saker videre, men det er ikke garantert at så er tilfelle. I sivile saker vil en ikke nødvendigvis stå i en slik situasjon, så vi mener at også dommere må kunne bringe opplysninger om kritikkverdige forhold videre og være oppmerksom på bekymringsverdige forhold på lik linje med andre instanser og yrkesgrupper.

En slik meldeplikt er det som nevnt i høringsnotatet for dommere i andre nordiske land, og vil være en styrking også i Norge, nettopp for å tette eventuelle hull i systemet.

- ✦ **Tydeliggjøre at også barn under 7 år som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis anledning til å uttale seg....og få informasjon om egen sak.**

I ulike forskningsrapporter fremheves det at barn i ulike aldre høres lite i saker som omhandler dem, og det er også vår erfaring fra det praktiske liv. Vi stiller oss støttende bak forslaget om at også barn under 7 år kan høres og få informasjon om saken underveis og når resultat foreligger. Om de ikke kan bestemme over egen situasjon, så vil det være betryggende å få fortløpende informasjon, det skaper en viss forutsigbarhet, og kanskje også en viss opplevelse av kontroll, noe vi tenker er spesielt viktig for vold- og overgrepssatte barn. I Rød mfl. 2008:558 uttalte barna at de opplevde seg oversett i saker der de selv var hovedperson, og det skapte unødig uro blant barna.

Vi tenker at barn er ekspertene på sitt eget liv, de vil ofte sitte på nøkkelen til sannheten om hvilke liv de lever, og det vil være til barns beste å bli hørt i saker som omhandler dem, uavhengig av alder. Så kan det argumenteres for at barn er lett påvirkelige, manipulerbare og kan ende opp som et virkemiddel i foreldres voksenkamp og komme i lojalitetskonflikter. Vi er selvsagt av den mening at det er viktig å unngå slike situasjoner, men det er mer et spørsmål om kvalitetene til den som hører og formidler til barn enn et spørsmål om man skal eller ikke skal høre og formidle til barn.

- ✦ **Endringer i saksbehandlingsreglene for å sikre gode prosesser i saker med volds- og overgrepss problematikk**

Vi tenker at mekling sjelden vil være egnet i disse sakene, da maktforholdet mellom partene ikke kan anses likeverdig. Vi peker også på det spesielle ved en overgrepss relasjon som er virksom både før, under og etter de faktiske overgrepene, noe vi har en opplevelse av at ikke blir problematisert i tilstrekkelig grad og som vi mener bør ha innvirkning på konklusjonene vi kommer til når vi snakker om krav til system, retningslinjer, og saksbehandling i disse sakene.

Vi ser gjerne at det utredes mulighet, behov og hensiktsmessighet av en egen domstol for saker som omhandler barn og familie, både fordi det kan sikre kunnskapen, spesialiseringen på temaene samt muligens også ha effekt på tidsrammene.

- ✦ **Om tap av samværsrett og foreldreansvar skal kunne fremmes som sivil krav i en straffesak mot samværsforelder**

Rent umiddelbart tenker vi at spørsmål om samvær bør kunne vurderes samtidig med straffesak, ikke minst for å unngå at det blir stor forskjell på hvem som kan få spørsmålet prøvd for retten. Økonomi og også andre faktorer av sosio-økonomisk eller psykologisk art kan være til hinder for at en forelder ser seg i stand til å føre en sak om samvær for retten på eget initiativ. Vi er opptatt av at barns rettssikkerhet skal være tilnærmet lik for alle barn, og da bør ikke slike spørsmål være betinget av foreldres ulike evne til å gå inn i en slik prosess.

Vi tenker det kan være rimelig å se spørsmålet om samvær ut fra den straffbare handling som er begått, men ser også at spørsmålet byr på utfordringer.

#### ♦ **Om barnevernet skal få mulighet til å opptre som partshjelper i en sak etter barneloven**

Vår erfaring tilsier at foreldre som kontakter barnevernet fordi de strever i forhold til samvær og mistanker om vold og overgrep, blir mer eller mindre avvist av barnevernet og bedt om å ordne opp i dette selv, og vi mener det er en uoverkommelig oppgave for en forelder å stå i. Barnevernets tilbaketrukne rolle i saker etter barneloven og spesielt samvær er påfallende og uheldig ut fra det ståsted vi har, så en videre vurdering om å utvide barnevernets mandat på området tenker vi kan være hensiktsmessig.

#### **Dagens regelverk er dekkende, men praksis samsvarer ikke med gitte intensjoner**

Vi registrer at forarbeidene til dagens eksisterende lovverk på området rommer de intensjoner som dette lovforslaget omfatter, og stiller oss undrende til at det er behov for nye regler for å få praksis til å bli mer i samsvar med de allerede gitte intensjoner, men konstaterer at så er tilfelle.

Dagens regel i barnelovens § 43 som gir retten en mulighet til å vurdere samværet, fungerer ikke etter intensjonen slik vi ser det. I praksis legges det betydelig vekt på at vedkommende ikke ble straffedømt når det skal vurderes om samvær skal begrenses eller heves, som om det skulle være ensbetydende med at overgrep ikke har blitt begått eller at det ikke er fare for at overgrep skjer i fremtid. Dette er for ofte resultatet enda både barnelovens § 43 jfr. § 48 har helt klare føringer og begrunnelser for å sikre at alvoret i skadevirkningene blir hensyntatt og tillagt nødvendig vekt.

Samvær innvilges på tross av foreliggende mistanker og anbefalinger fra eks barnevern. Vi har og sett tilfelle av at åpent pedofil med lang overgrepssdom bak seg, har fått innvilget samvær med barn, dog under tilsyn. Det er her vi antar at kunnskapen om overgrep og den ofte langvarige grooming som må til før overgriper kommer i posisjon til faktisk å utføre overgrep er mangelfull. Om en ser på fare for enkeltstående overgrep isolert, vil det etter vårt skjønn være en svakhet ved vurderingen, fordi en mister av syne overgreps*relasjonen*, som er virksom både før, under og etter de faktiske overgrepene. Kunnskapen om traumas påvirkning av hjernen, og hukommelsens lagring av traumatiske opplevelser mener vi også bør være obligatorisk for dem som er satt til å føre og dømme i disse sakene, da det har avgjørende betydning for hvilket lys man tolker barns historier ut fra.

Vi nevner også vår bekymring for at barns troverdighet, spørsmål om sannhetsgehalten i hva barn forteller, skal bli et enda større stridstema enn det allerede er. Vi har frem til nå sett at samfunnet har en hang til å trekke i tvil hva man hører om overgrep, enda både forskning og erfaring tilsier at barn sjelden lyver eller fantaserer om overgrep, men teorien om det motsatte har etter vårt skjønn en negativ slagside i både samfunn og rettsvesen.

### **Avsluttende kommentar**

FMSO mener det er av vesentlig betydning at overgrep avdekkes og stoppes så tidlig som mulig, og med det mål for øye vil tiltak som foreslått forhåpentligvis være med på å endre syn og praksis til bedre beskyttelse for forsvarsløse barn.

Linda Bakke

Daglig leder FMSO

Inger Lise Stølsvik

Daglig leder

Senter mot seksuelle overgrep -Telemark